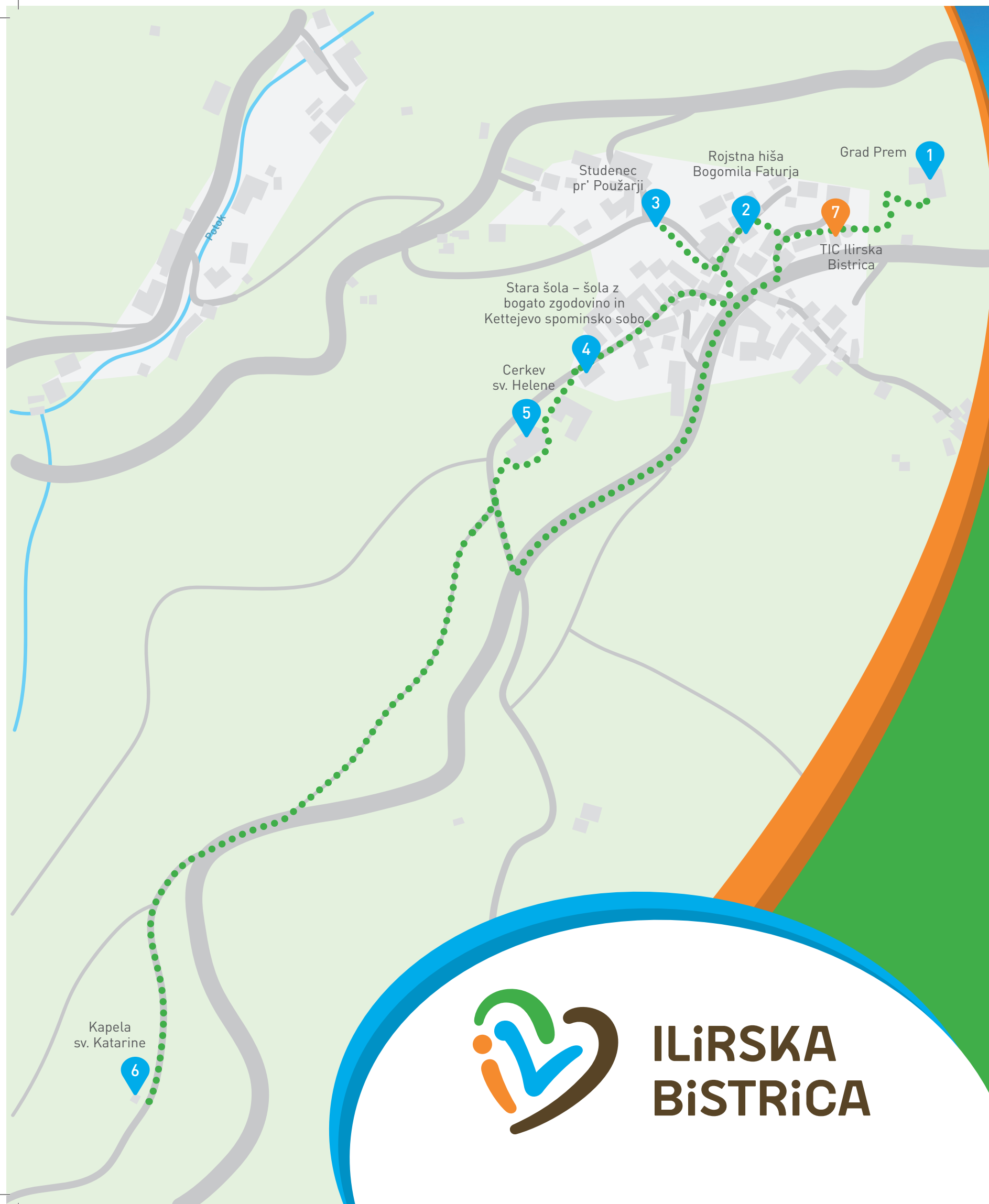

PREM, ZAKLADNICA ZGODOVINE IN KULTURE: PREMSKA KROŽNA POT

Sprehodite se po Premu in odkrijte zaklade premske zgodovine.

Slikovita brkinska vas Prem, ki se v pisnih virih prvič omenja leta 1213, je prava zakladnica zgodovine in kulture. Dviga se nad največjo slovensko ponikalno reko Reko ali Vljko uado. Vas je na eni strani zamejena z gradom, na drugi pa s cerkvijo sv. Helene. K njej spadata še zaselka Preska in Potok. S sprehodom po njej boste tako rekoč na vsakem koraku spoznavali sledi lokalne in slovenske preteklosti, ki s svojimi zgodbami presegata državne meje Slovenije. Na Premu se je rodilo in delovalo veliko pomembnih osebnosti. Poleg plemiških rodbin Devinskih, Walseejskih, Porcia in drugih lahko omenimo pravnika in narodnega delavca Karla Lavriča, pesnika Dragotina Ketteja in Bogomila Faturja, alpinista Bojana Počkarja, v zaselku Potok, ob reki Reki, se je rodil duhovnik in pesnik Vili Stegu, v sosednji vasi Bitnja pa pesnik Ivo Grahor. Na Premu je svojo umetniško pot poslikavanja primorskih cerkva in s tem markiranja slovenske etnične meje v času fašizma začel akademski umetnik Tone Kralj. Na Premu boste lahko poleg kulturnih znamenitosti občudovali razglede na značilne brkinske terase in dolino reke Reke, pogled pa vam bo segel vse do Snežnika in hrvaške Učke.

**ILIRSKA
BiSTRICA**

1 Grad Prem – najzgovornejši pričevalec bogate preteklosti

V občini Ilirska Bistrica lahko občudujete številne grajske stavbe, a med njimi izstopa grad Prem – najlepši, najbolje ohranjen in najzgovornejši pričevalec bogate preteklosti tega območja. Zgrajen je bil v srednjem veku, domnevno že konec 12. stoletja. Nedvomno ga je dal zgraditi Volšak II. Devinski, ki se kot Ude de Prem omenja v neki listini iz leta 1213. To je tudi prva znana listina z omembo vasi Prem, grad pa se v pisnih virih prvič neposredno omenja leta 1366. Lastniki in upravitelji gradu so se skozi čas menjavali in vplivali na njegovo bogato stavbno zgodovino. Spoznajte jo s sprehodom po gradu. Grad je tudi prizorišče številnih dogodkov, kot so koncerti, začasne razstave, delavnice za otroke, poroke in drugi.

Na gradu se je v 19. stoletju, natančneje leta 1818, okrajnemu komisarju in sodniku Matevžu Lavriču rodil **Karel Lavrič**, slovenski pravnik in politik. Zagovarjal je jezikovno enakopravnost, Zedinjeno Slovenijo in federalistično ureditev Avstro-Ogrske. Umrli je leta 1876. Pokopan je v Gorici (Italija). Na premskem gradu mu je postavljena spominska plošča.

TIC Grad Prem
Telefon: +386 (0)40 31 37 37
E-pošta: info@tic-ilbistrice.si
QR-koda: www.gradprem.visitilirskabistrice.si

Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica
Telefon: +386 (0)51 674 352
E-pošta: grad.prem@pokrajinskimuzejkoper.si
QR-koda: www.pokrajinskimuzejkoper.si

2 Rojstna hiša Bogomila Faturja (1914–1990), pesnika upornišva, domoljubja in ljubezni

Spominska tabla označuje rojstno hišo pesnika, esejista in prevajalca Bogomila Faturja, rojenega na Premu leta 1914. Njegova lirika, prežeta z uporništvom, domoljubjem in ljubeznijo, je odmevala daleč onkraj meja. Leta 1975 je za svojo četrto pesniško zbirko z naslovom Minuta tišine prejel nagrado Prešernovega sklada. Fatur je bil tudi izjemen prevajalec in esejist, ki je slovensko kulturo bogatil z dragocenimi prevodi svetovne književnosti. Ali ste vedeli, da je med drugim prevedel tudi Figarovo svatbo?

3 Studenec pr' Použarji – primer nekdanjega vira pitne vode

V preteklosti, ko še ni bilo vodovoda, so Brkinci za zaščito vode na suho založili izvire, zgradili vodnjake, kot najbolj markantne pa na suho obzidali studence, izvirno vodo, ki je nikoli ni zmanjkalo. Poleg studenca pr' Použarji v Preski se tam nahaja še studenec pr' Belaji, na Premu pa studenec na Lazah. Ob cesti, ko se dvigamo iz Potoka na Prem, je ob izviru korito. Da bi ohranili vodo čim bolj čisto, so domačini izvire obzidali. Na suho so okrog izvira zložili kamenje. Ob izviru so poglobili kotanjo v obliki pravokotnika, stene in banjasto obokan strop, velb, pa na suho pozidali z lokalnim kamnom, da je voda v njih ostala sveža in ni izhlapevala, ter tudi zato, da je živali niso onesnaževale. Kljub temu da ne služijo več prvotnemu namenu, so studenci še vedno izredno pomembni, saj so se razvili v habitat vodnih in na vodo vezanih živali. Predstavljajo tudi pomembno kulturno dediščino, saj pričajo o medsebojnem vplivu človeka in okolja v preteklosti. Za napajanje živine pa so domačini izdelovali lokve oz. kale. Mnoge so kasneje zasuli. Ali veste, da vodni viri niso neusahljivi? Zato moramo biti pri uporabi vode varčni in odgovorni. Z zmanjšanjem porabe vode posredno zmanjšujemo tudi porabo električne energije, prispevamo k omilitvi podnebnih sprememb in ohranjanju okolja.

4 Stara šola – šola z bogato zgodovino in Kettejevo spominsko sobo

Šola je prostor znanja, rasti in povezovanja. Premska osnovna šola je bila ustanovljena leta 1826, kot tretja podeželska šola (trivialka) na Ilirskobistriškem (prva je bila ustanovljena v Trnovem (Ilirska Bistrica) leta 1814). Pobudo zanjo je dal premski vikar Peter Aleš, ki je ob šoli postavil tudi drevesnico. Konec 19. stoletja je bila šola adaptirana in je dobila današnjo obliko, v njej sta bili urejeni v zgornjem pritličju dve učilnici, v nadstropju stanovanje za učitelja, drevesnica pa je bila spremenjena v šolski vrt. Šola slovi zlasti kot stavba, v kateri se je leta 1876 rodil učitelj in kulturniku Filipu Ket(t)leju pesnik slovenske moderne Dragotin Kette (umrl 1899 v Ljubljani). Od leta 1968 mu je v spodnjem pritličju posvečena **spominska soba**, od leta 2006 pa poteka med Premom in Trnovim (Ilirsko Bistrico) lahka označena **literarna Kettejeva pot**. Poleg Filipa Ket(t)leja je v šoli poučevalo še veliko pomembnih osebnosti, kot sta na primer sadjar Matija Rant in pisatelj Josip Kostanjevec. Šolski vrvež je v šoli za vselej utihnil leta 1977, danes pa je v nekdanjih učilnicah urejena **stalna razstava Šolski živžav na Ilirskobistriškem**, ki prikazuje zgodovino osnovnega šolstva od 19. stoletja do danes.

Prisluhnite odlomku Kettejeve pravljice Šivilja in škarjice
QR-koda: www.ilirska-bistrica.si/objava/970936

6 Kapela sv. Katarine

Ob poljski poti s Prema proti vasi Čelje je nekdanja stala cerkev sv. Katarine, ki je bila zgrajena v 17. stoletju. Spadala je pod premski vikariat, ki je bil ustanovljen kot srednjeveška ustanova gospostva Prem, in kasneje v premsko župnijo. Popis cerkva in kapel v vojvodini Kranjski iz leta 1783 je ne omenja več. Danes stoji na njenem mestu kapela, ki je ravno tako posvečena sv. Katarini. Navkljub njeni skromnosti ponuja kotiček miru in nasvabi, da si vzamemo trenutek za tišino in premislek.

5 Cerkev sv. Helene – prva cerkev, ki jo je Tone Kralj poslikal na Primorskem

Cerkev sv. Helene se v pisnih virih prvič omenja leta 1498. Na njenem mestu je bila v 17. stoletju zgrajena nova, baročna cerkev. Kmalu po ustanovitvi premske župnije leta 1862 so leta 1869 po zaslugi duhovnika Mateja Freliha zgradili današnjo cerkev v psevdoromanskem slogu. Leta 1921 je cerkev deloma poslikal italijanski slikar F. Furlani. Še v istem letu je župnik Ignacij Žgajnar povabil na Prem sorojaka Toneta Kralja (1900–1975), da dokonča poslikavo notranjščine cerkve. Kralj je na stenah prezbiterija pri glavnem oltarju s sliko sv. Helene (delo slikarja P. Künla iz leta 1856) naslikal dva angela z mečema, na stranskih stenah ladje Oznanjenje Mariji in slovanska svetnika sv. Cirila in Metoda, na pevskelem koru pa kralja Davida in sv. Cecilijo. Ob cerkvi se nahaja tudi pokopališče, na katerem stoji tudi spomenika padlim v narodnoosvobodilnem boju in talcem, ubitim 4. junija 1942.

Telefon: +386 (0)5 714 25 20
E-pošta: zupnija.ilb@gmail.com
QR-koda: www.zupnija-ilirska-bistrica.rkc.si

Pravila vedenja po premski krožni poti

- Hodite le po označeni poti.
- Na uničujte kulturnih znamenitosti. Upošteвайте navodila lastnika ali upravitelja kulturne znamenitosti.
- Na uničujte rastja, dreves, grmov, cvetlic s trganjem cvetov, vej, listov in ne izkopavajte ali pulite rastlin.
- Ne smetite okolja. Odpadke odnesite s seboj. Kjer so prisotni javni smetnjaki, odpadke odvrzite v smetnjake. Pazite na pravilno ločevanje.
- Ne kurite. Ne mečite cigaretnih ogorkov na tla.
- Da boste lahko vi in drugi obiskovalci uživali na Kettejevi poti, ne povzročajte hrupa.
- Vaš štirinožni prijatelj je na poti dobrodošel, vendar naj bo ne glede na velikost na povodcu. Za njim pospravite iztrebke.

Aktivno na Prem

Kettejeva pot: Kettejeva pot je literarna pot, ki je posvečena književniku Dragotinu Ketteju (1876–1899), nemu od predstavnikov slovenske moderne. Poteka med Premom, rojstnim krajem Dragotina Ketteja, in Trnovim (danes predel mesta Ilirska Bistrica), krajem pesnikovih počitnic. Namenjena je vsem, ki iščete navdih za doseganje življenjskih ciljev in ki obožujete književnost, dediščino, naravo, rekreacijo in lokalno kulinariko. Vsako leto na slovenski kulturni praznik, 8. februarja, poteka po literarni poti tudi organiziran Kettejev pohod.

Več o Kettejevi poti
QR-koda: www.ilirska-bistrica.si/objava/967450

S kolesom po Brkinih: Kolesarska trasa, ki povezuje Prem s Pregarjami, Harijami in Ilirsko Bistrico, ponuja tisoče pogledov proti Snežniku, Nanosu in čez Brkine, pa na drugo stran proti Slavniku, Žabniku, čez celo Čičarijo, vse do Učke. Izredno razgiban teren poskrbi, da nam ni dolgčas, vendar klanci niso predolgi in nam dajo dihati. E-kolesa si lahko izposodite na TIC-u Ilirska Bistrica.

Več o kolesarski trasi
QR-koda: www.ridewithgps.com/routes/52507788

TURISTIČNO INFORMACIJSKI CENTER

Gregorčičeva 2
6250 Ilirska Bistrica

Telefon:
+386 (0)599 66 278
+386 (0)40 78 71 78

E-pošta:
info@tic-ilbistrice.si

Spletna stran:
www.visitilirskabistrice.si

Kolofon: Besedilo: Aneja Rože Kravanja, mag. zgod., Občina Ilirska Bistrica. Sodelovali: Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, TIC Ilirska Bistrica, Župnija Ilirska Bistrica, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Nova Gorica. Lektoriranje in korektura: Mija Čuk. Fotografije: arhiv Občine Ilirska Bistrica (Patrik Lovrin), arhiv TIC Ilirska Bistrica. Oblikovanje: Unitis, d. o. o. Tisk: Unitis, d. o. o. Naklada: 1.000 izvodov. Občina Ilirska Bistrica, 2025
Vir sofinanciranja: Načrt za okrevanje in odpornost, razvojno področje C3: Pametna, trajnostna in vključujoča rast, komponenta K4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino in naložba IC: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah

